

vývozní dům má vlastní výrobu jabloneckého zboží (tak přední vývozní firma brá Mähla má velkou továrnu na kovové zboží ve Smržovce a pod.).

Exkurse navštívila některé závody, které se vyšinuly na úroveň tovární velkovýroby. Tak 26./V. prohlédnuta byla skelná huť fmy Sudek v Horním Kukoníně, která vyrábí skleněné tyčinky, polotovary určené ku dalšímu zpracování; dále velká továrna na celulozové desky z Německa (Mannheim, Spýr) a zpracuje je na nejrůznější bižuterii. Vše je určeno pro vývoz, zvláště do Afriky. Téhož dne pak prohlédnout ještě vývozní dům fmy Saebse a spol. 27./V. navštívila exkurse továrnu na kovové zboží fmy Jäger, která zaměstnává 100 dělníků a vyvážá do západní Evropy a zámorí. Potom odjela výprava z Jablonce do Dolní Polubné, kde navštívila sklárny fmy Riedel. Ohromné továrny tyto tvoří vlastně celou osadu Dolní Polubny, zaměstnávají 2200 dělníků a jsou největšími závody na výrobu dutého skla. Zde jsou hutě, brusírny, raffinerie a vyrábí se tu duté sklo všech druhů, zejména i skleněné perle a t. zv. bangles, to jest skleněné náramky, které kupuje hlavně Indie. Vývoz jde mimo Indii zvláště do Anglie a U. S. A. Pozoruhodny jsou museum a vzorkovna výrobků těchto závodů. Když účastníci zájezdu shlédli ještě desenské vodopády a přehradu, vrátili se 27./V. přes Tannwald-Zel. Brod z této neobvykle bohaté a zdařilé exkurse zpět do Prahy.

Jest nám milou povinností poděkovati ještě zde p. prof. Patočkovi z Jablonce za jeho arrangement celé exkurse, jakož i jednotlivým páním ředitelům a dílovedoucím závodů, které výprava navštívila, za velmi laskavé a ochotné provedení a poskytnutí cenných informací.

St. Režný.

LITERATURA.

Dr. V. Dvorský: Základy politické geografie a Československý stát
Č. Čten. Pr. 1923, str. 132. Dvorského kniha podává jednak základní všeobecné zásady politické geografie, vědy, jež se nezabývá popisem území, nýbrž jeho významem pro stát a jeho vývoj, jednak stručnou politickou geografii našeho státu. Autor zabývá se nejprve poměrem území státu a národa. Vychází z tese, že stát vzniká působením vlivů, vycházejících z území, (myšleného jako komplex i s podnebím a organismy rostlinnými i zvířecími); národ jest vytvořen státem, nikoliv opačně. Tak na př. teritoriální stát mezi mořem, Rýnem, Alpami a Pyrenejemi vytvořil z četných ethnických prvků národ francouzský; říše velkomoravská vytvořila československý národ (proti tomu ovšem lze poukázati na poloostrov pyrenejský a skandinávský, kde za stejných podmínek a na jednotném geografickém území vznikly dva národy, viz Duguit: Svrchovanost a svoboda, kap. II.). Veliký význam pro vývoj státu přičítá vedle povahy území jeho poloze genetické, kterou rozděluje na hřbetovou a poříční, po př. přímořskou. Vůbec proti lidské složce státu velmi vyzdvihuje složku teritoriální, obyčejně podceňovanou, ale zabíhá zas do druhého extrému, přehlíží příliš složku lidskou, a konec konců celé dějiny by vyložil z vlivů územních. Z povahy území státního a jeho polohy, chce také vyvozovati směrnice pro naši politiku vnitřní i zahraniční, neskrývá při tom své názory nacionalistické a protisocialistické a podle toho zahrocuje své vývody. O této části nemůžeme se zde ovšem blíže šířiti. Kniha jest u nás svého druhu asi první, a v tom jest její nepopíratelný význam, ukazuje nám značné možnosti zeměpisné vědy ve směru u nás málo povšimnutém. Skutečnou předností knihy jest, že jest stylově velmi pěkně a obratně psána, jest přístupná téměř každému čtenáři; autor snaží se býti co nejoriginelnější, velmi rád překvapuje čtenáře svými myšlenkami.

J. B.

Kolky a poplatky v republice československé. Část první: Poplatkový seznámk. Sestavili Emil Holík a Ferdinand Tuš — Komentované zákony sv. XI.*) — Praha 1924 — 16° — Str. 1258 — Kč 120.00. Autoři podnikli dílo opravdu záslužné. Předpisy poplatkové jsou tak spletité, že i odborník jest těžko věc dobře proniknouti. Praxe pak stojí mnohdy před problémy nerozřešitelnými, zvláště, když předpisy jsou od posledních padesát let velice roztroušeny. Klassickým zákonem, jak zákon dělati se nemá, jest v tomto ohledu zák. ze dne 12. srpna 1921, č. 337, o dani z obohacení. Neboť myslí-li si zákonodárce, resp. ministerstvo financí, že §y 2—4 osvětlilo materii daně z obohacení, pak jest na velkém omylu. Tento nedostatek snažili se autoři této knihy napravit, a seřaditi veškery platné vzory pod hesla, aby byl o věci přehled. Jejich práce byla jistě úmorná, avšak má velkou cenu. Praxe pak nemusí opírat se o Roschnika a jiné příručky, tím spíše, že od převratu nastaly v mnohých oborech velice důležité změny a sazby se změnily vesměs. Autoři všimají si také práva na Slovensku platného, což již samo o sobě má velkou cenu. Neboť na Slovensku jest stále trapnější nedostatek zákonných pomůcek pro úřednictvo a občanstvo, a i volání po něčem podobném, jako učinilo Rakousko pro svoji malou zemičku Burgenland, ponechává ministerstvo unifikací nepovšimnuto.***) Dílo bylo tedy velice záslužné a prospěšné. Autoři ani vydavatel mu nezalží, mám-li k vydání tomu několik kritických poznámek. V prvé řadě toto pěkné dílo nepatří do sbírky komentovaných zákonů rep. čs. Jednak to nejsou vůbec komentované zákony, nýbrž úplně nové zpracování látky. Autoři postupují způsobem hesel, jich počet a pořadí si samostatně vytvořili. Zákon také nekomentují, ježto zákoné normy ani mnohdy neuvádějí, nýbrž ihned jejich parafrasi. Dílo toto mělo se vydati ve formátu větším a mimo sbírku Kompasů. Stále jest pravda, co kdysi jsme napsali, že Kompas hledá formu svých vydání. Autoři pak měli uvést přehled hesel, neboť takto, kdo nemá zrovna štěstí, v objemné knize malé osmerky stěží věc najde. Bez přehledu a obsahu prostě příručka se užívatí nedá. Zkratky jsou mnohdy voleny nevhodně, a mělo i v tomto býti postupováno praktičtěji. Typograficky mělo se odlišiti, co jest zákon, a kde mluví autoři. Jinak jest kontrola těžko možná. V jednotlivém heslu každá norma měla býti zvláště označena čísly pořadovými, aby se neztratil přehled. U většiny hesel odvolávají se autoři pouze číselně na poplatkový zákon, ač ho nikde neuvádějí, na př. zkratkou »H. u t. p. 107«, což má znamenati: »příslušné heslo uvedeno jest v zákoně (pravděpodobně poplatkovém) u seznámkové položky 107«. Při veškeré úctě k autorům možno se těžko odhodlati k citaci, která by byla pouze z tohoto jejich údaje převzata. Věc byla ovšem nad míru těžká pro velkou komplikovanost věci. Než i tak jest dílo velice potřebné, a komu cena jest dostupná, ten je uvítá s radostí. dnk.

Wasserreform und Industrie. — Von Gustav Fischer — Nákladem ústředního svazu německých průmyslníků — Teplice-Šanov — 1923 — 16° — Str. 29 — Autor jako praktik uvádí několik zajímavých a bystrých postřehů k reformě našeho vodního práva. Pravdivé jsou jeho vývody po zavedení přesné vodní knihy, kde by veškera vodní díla a toky byly zaznamenány. Autor plaiduje pro společnou práci interestů po zdokonalení a zužitkování vodního bohatství a přimlouvá se, aby proto byla zřízena zvláštní sdružení hospodářské vodní svazy čili ochrané svazy vodní, která by řízena většinou a na podkladě okresního rozsahu prováděla organizaci vodního užívání a využitkování vodního bohatství. Řízení ve věcech vodních autor by rád viděl soustředěno

*) Vyšlo nákladem »Kompasu« na Smíchově.

**) Srv. článek Dr. E. Štodoly: »O potrebe vytlania právneho archivu uhorského práva v reči slovenskej« — v České advokácii, roč. V., str. 84.

v instanci prostřední, asi v našich župách, a jako nejvyšší instanci navrhuje ministerstvo vnitra. Knížka mnoha plodnými návrhy jest velice zajímavá. dnk.

Dr. Otakar Klapka: Obecní ústavy a podniky. Kamenice n. Lip. 1924. 16°. Str. 65. Kč 12-00. — Moderní doba ve svém rozvinutém industrialismem, využitkováním skvělých vynálezů lidského ducha pro lidské pohodlí, vyvolala všeobecně vyšší životní úroveň obyvательства. Tento přirozený vývoj v zemích starých kultur západních a hlavně v zemi vysokého průměrného bohatství byl pochopen jednotlivci, kteří zjemnělé potřeby svých spoluobčanů dovedli různými zařízeními ukončovat, zřizující sami svým nákladem různé podniky k obecnému prospěchu, provozující je ovšem soukromohospodářsky. Země bohatého a podnikavého měšťanstva, a spolu země uvědomělého individualismu, Anglie, má ještě nyní soukromé pouliční dráhy, plynárny, elektrárny a pod. Pokud jednotlivci sami na úkoly tyto nestačili, sdružovali se ve společnosti, a vedli formou společenskou různé ty podniky. Avšak ve východních zemích Evropy, a čím východnějších, tím větší měrou, musela přispěti iniciativa nuceného právního svazku, aby zavedla a provozovala závody a podniky, které jinak dobře ze soukromého podnětu zařízení by býti nemohly. A tak vidíme, že již v Německu má velký význam státní a komunální podnikání, hlavně v oborech všeobecně užitečných, a ve státech ještě východnějších stát a komuny jsou podnikateli téměř jedinými. Jest pravda, že příčina zakládání státních podniků byla častokrát jiná, než prospěti občanstvu přímo, ale i dosud platí u nás věta, že »stát jest jedním z největších podnikatelů a konsumentů«, ne-li snad největším vůbec. Nesmí se však pouštěti se zřetele i ostatní společenské podnikání, to jest činnost hospodářskou, provozovanou zeměmi, okresy a obcemi. Industrialisace a zvyšování životní míry obyvательства roste u nás měrou překotnou, tak že soukromé podnikání s ním krok prostě udržeti nemůže. A tu jsou povolány v prvé řadě komuny, aby nedostatek ten nahradily. Jest záslužnou prací dra Klapky, že snažil se právě hodnotiti obecní ústavy a podniky. Uvedená kniha byla připravována pro sjezd československých právníků v Brně, a byla podle všeho kvapně koncipována. Kromě úvodu obsahuje část dogmatickou a úvahy de lege ferenda. Část prvá pojímá působnost obce, stať o obecním ústavu, obecním podniku, o jeho zřízení a organizaci. Úvahy de lege ferenda obsahují právní postavení obecních podniků v cizině, a pojednání o obecním podniku jako činiteli národohospodářském. Autor bohužel nedefinuje nikde ani obecní ústav ani podnik. Správně-li jsem rozuměl, pokládá za obecní ústav určitý konglomerát práv a závazků, zařízení, v nichž platí předpisy veřejného práva; vznik právního nároku účastníka vůči ústavu a existence jeho poměru k ústavu spadají ve sféru veřejnoprávní. Obec oproti ústavu má postavení vrchnostenského činitele, který vydává všeobecný předpis ze své moci. Jeho právní závaznost jest zcela neodvislá od přijetí neb nepřijetí uživatele, který ihned vstupem do sféry ústavu tomuto předpisu podléhá.

Naproti tomu obecní podnik jest obecním podnikem jen proto, že jeho vlastníkem jest obec. Podnik ten mohl by docela dobře býti v rukách jiných, ježto vchází v řadu soukromoprávních poměrů k uživatelům, kteří nemají subjektivního práva veřejného na užívání obecního podniku.

Názory o věci mohou přirozeně býti rozličné. Než autor z těchto myšlenek provádí svou práci, a sebral k ní velice obsáhlý materiál.

Zmínil jsem se, že práce činí dojem práce chvatné, a na mnohých místech dokonce mosaikové, uvádějíc citát za citátem, takže minění a individualita autorova ustupuje úplně do pozadí. Jistě že nečiním výtku autorovi, jehož práce si velice vážím, uvedu-li, že přílišné citování také někdy škodí. Nikdo přece nebude o autorovi dnešního díla vědeckého míti za to, že se neseznámil s danou literaturou; znalost literatury

ostatně nečiní ještě vědce: nýbrž to, jak literaturu prožil a dovedl uvést i v systém, a jak své vlastní myšlenky dovede uplatnit. V německých knihách vědeckých bývá často každá věta doložena citátem jiného díla. A knihy anglické a francouzské? Jak málo citací, a jak bystré postřehy věci! Jistě že jen přehlédnutím slavný družstevník francouzský, profesor na Sorbonně Charles G i d e, byl prohlášen za Angličana (str. 58), a věc ta nepadá na váhu, než mám za to, že jest škoda, že autor v této, jinak velice pěkné, knížce nedal více proniknouti své individualitě. Než i tak dlužno vítati tento počín, neboť právní úpravu obecního podnikání, resp. jeho právníká specifikace jest pro praxi i vědu velice potřebná, zvláště v našich zemích, kde bude tento obor komunální politiky hráti značnou úlohu i v budoucnosti. A možno říci, že autor k tomuto cíli velice přispěl ujasněním názorů. Dr. Karel Novák.

Die Handelsverträge der Tschechoslowakischen Republik od dra Josefa Waltera, konsumenta obchodní a živnostenské komory v Liberci, nákladem firmy Gebrüder Stiepel Ges. m. b. H., Liberec, 1924. I. díl. 218 str. Dílo má za účel poskytnouti hospodářským kruhům nepostrádatelnou pomůcku. V předmluvě adresuje autor knihu jak praktikům tak theoretikům a naznačeným směrem vykládá ve všeobecné části vývoj obchodní politiky v našem státě. Mentorovsky rozčleňuje jednotlivé fáse našich obchodních vztahů k cizině, nezapomíná definovati významnější termíny, osvětliti jich význam. Válkou přetrhány byly obchodní vztahy a v nových státech nepozbyly působnosti jediné smlouvy staré monarchie s některými neutrálními státy jako se Švýcarskem.

Pilířem pro další vývoj naší obchodní politiky byl samostatný celní tarif z r. 1919. První ujednání naší vlády s cizinou na obchodopolitickém poli mířila k výměně zboží. Autor poukazuje na stanovisko vlády, jež přikázala administrativně úpravu dovozu a vývozu a neuvěřejnila tudíž kontingentních smluv ve sbírce zákonů. Rozhodoval tu vlastně úřad dle volného uvážení.

Dále vyznačeny jsou jednotlivé tendence naší obchodní politiky. Nejprve snažili se naši hospodáři získati z ciziny materiály nutné pro tuzemskou spotřebu, později však vzrůstala snaha čeliti dovozu z jiných zemí. Znázorněna jest též nepřímá závislost povolujícího řízení na ochraně celní, kteráž vstupuje v popředí, jak uvolňují se zákazy dovozní a vývozní. Spisovatel rozřazuje také výstižně obchodní smlouvy dle jich významu. Prvotní smlouvy obnovují smluvní stav z doby monarchie, k nim později přistupují smlouvy provisorní a konečně ujednali jsme již vlastní obchodní smlouvy dob předválečných a to s Rakouskem, Itálií, Francií a Polskem. Při naskycování formy obchodních smluv poukazuje se na smlouvu s Francií z loňského roku — jedinou, jež určuje zvláštní celní sazby. Také doložce největších výhod věnována jest ráležitá pozornost. Zmocňovací zákony z r. 1919 a 1923 přímo naznačují, že prozatímní obchodní vztahy mají býti upraveny na zásadě výhodnostní. Autor dává také — sice velmi zdrželivě — prozření své ideí, že naše obchodní politika má zakotviti tam, kam směřovala před válkou, navázati své vztahy k nástupnickým státům, zejména zajistiti průmyslu přednostní místo na rakouských trzích zvláště celními výhodami.

Z uvedeného důvodu vytýká naší vládě, že příliš uzavírala hranice a ztratili jsme prý odbytiště v nástupnických státech, což prý nemůže býti nahrazeno orientací k západu — spisovatel uznává však sám, že nemohlo dojiti k úmluvám o celních tarifech se sousedními státy hlavně pro jich neurovnané valutní poměry.

Poznovu při otázce reciprocitý naráží na smlouvu s Francií a také se Španělskem — prý nevybudovanou na úplné vzájemnosti, správně poukazuje však také na úskalí, jež hrozí nám ze smlouvy rakousko-německé o největších výhodách a radí k dohodě s Německem o vzdání se téžoh celních výhod ujednaných mezi námi a Rakouskem. Ku konci

zdůrazňuje autor zásadu přiměřené ochrany, by nezapomnělo se při mezinárodních dohodách na cenné kompensace.

Po té citovány jsou zákonné normy, o něž opírají se obchodní smlouvy a to po stránce formální: ústavní listina a zmocňovací zákony o prozatímní úpravě obchodních styků s cizinou a po stránce materiální: mírové smlouvy a následující jednotlivé obchodní smlouvy, uzavřené do 1. prosince 1923.

Dílo velmi slibné postrádalo by snad jen komentujících poznámek, poukazů a vysvětlivek k jednotlivým místům. Snad ve II. díle nalezneme vedle geografického rozdělení pro praktiky vítané rozčlenění věcné, aby dle oborů, dle předmětů obchodních smluv a dle druhů zboží vyznačena byla úprava ke všem státům — třebaš ve formě složitějších rejstříků.

Dr. Fr.

V. Dundr, A. Hampl: Kolektivní smlouvy pracovní, publikace Sociálního ústavu č. 9., nákladem téhož ústavu, v Praze 1924, 8°, 42 stran s příjizovými tabulkami, cena nen udána.

Knížka tato sleduje nejprve historický vývoj kolektivních smluv, vymezuje pojem smlouvy této a pojednává o obsahu jejím. V další své části podává přehled kolektivních smluv, sjednaných v letech 1919—1922 v Československu, všímá si podrobně některých důležitých ustanovení smluv těchto a vymezuje, kdo a jak čteně jest jejich kontrahentem. Ku konci líčí nynější právní stav na poli tomto a požadavky, kterým má býti vyhověno úpravou zákona.

Ku konci dílka připojeny jsou tabulky, které podávají přehled o tom, kolik a kdy bylo uzavřeno kolektivních smluv, s kolika zaměstnanci a v kterém průmyslovém oboru.

Dílko toto bylo poctěno akcesitem v soutěži o cenu, vypsanou v r. 1923 »Sociálním ústavem Československé republiky« a podává instinktivní informací o kolektivních smlouvách všem, kdož se zajímají o tuto část sociální politiky.

Dr. Jindřich.

Dr. Václav Dusil: Českoslov. právo spolkové. (Knihovna naučných spisů Aventina sv. I., Praha 1924). Systematický výklad československého práva spolkového naráží na celou řadu obtíží. Jednou z nich jest rozsáhlost látky, neboť do širého pojmu »Spolku« patří různé zjevy společenského a hospodářského života, jichž právní úprava jest zcela odlišná. Jinou překážkou jest dosavadní rozečkanost československého právního řádu (normy převzaté z právního řádu býv. Rakouska a býv. Uherska i normy již původně československé). Proto autor omezuje si látku na zpracování úpravy spolků dle zák. z 15. listopadu 1867 č. 134 r. z., za to však probírá také býv. právo uherské (min. nař. z 29. dubna 1873 č. 1394 pres. B. M., a ze dne 2. května 1875 č. 1503 B. M.), platné dosud na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Poněvadž spisovatel přihlíží k rakouské i československé judikatuře ve věcech spolkových a tím vhodně doplňuje svůj systematický výklad, bude kniha jistě hledanou příručkou pro spolkový život. V systematickém zpracování autorově osvětluje se zcela zřejmě naléhavá potřeba nejen unifikace, nýbrž i liberalisace příští právní úpravy spolkového práva.

—1 K—

Dr. Antonín Pařízek: Řád o zbavení svéprávnosti. S dodatky. — Mladá Boleslav 1924. — Vydáno s podporou ministerstva spravedlnosti. 32°. — Str. 205. — Kč. 24.—. — Tuto knihu možno bez výhrady doporučiti. Řád o zbavení svéprávnosti byl vydán v letech válečných a tím se vysvětluje, že tato materie jest poměrně málo vědecky zpracována, a v české literatuře vůbec ještě ne. Autor nedrží se překladu v říšském zákoníku, nýbrž počíná si v českém převodu samostatně. Na mnoha místech podal si mu pěkný český překlad, než mám za to, že není vhodno překládati slovo: Beistand (§ 1, od. 2. řádu a j.) výrazem: zastance. Výraz podpůrce se již vžil, třebaš slovo není nejlepší, a je jisto, že ražení nového nezvyklého slova zavádí zmatek do mluvy právnické,

kteřá má býti jasná. Kniha jest velice pěkně komentována a obsahuje veškerý příslušné prameny. Příklady a vzorce velice poslouží praxi, tím spíše, že prováděny jsou soudcem.

Dávka z majetku a přírůstku na majetku. Část II. Vydal dr. Bol. Fux za pomoci dra Fr. Lorenze. — Komentovaných zákonů československé republiky, sv. I. B. — V Praze 1924. — Svazek tento jest pokračováním velkého komentáře, který vyšel před dvěma roky a k němuž bylo nutně zapotřebí doplnku, jelikož za tuto dobu nahromadila se v oboru dávky majetkové značná látka nová. Cena této příručky spočívá hlavně v přehledu změn a doplňků a účelném uspořádání látky. Mnoho příkladů osvětlí komplikovaný postup při výpočtu dávky a její slev, zejména vlivem zákona ze dne 21. prosince 1923, č. 6 Sb. z. a n. z roku 1924. —á—

Václav Vojtíšek: Radnice staroměstská v Praze. O jejím významu a památkách. S podporou min. škol. a nár. osv. Praha 1923. A. B. Černý. 80. 149 str., 16. příl. — I kdyby šlo pouze učiniti zmínku o deskriptivní části této knihy, v níž se popisují radniční pamětnosti, bylo by nutno tak učiniti, tím však spíše, když spis zabývá se vývojem radnice, kolem níž od počátku našich měst se kupí celý život městský. Zároveň úsilí měšťanů dosíci vlastního radničního domu je těsně spjato se zápasem o městskou samosprávu a tak radnice stává se vlastně programem celého boje, který se rozvíjí již od konce stol. XIII. Ale staroměstská radnice pražská měla osudy přece poněkud jiné, odchylné od vývoje radních domů v německých i ostatních městech: stala se středem národního života od dob válek husitských a s ním prošla politickými dějiny českého státu od radostných chvil jako hrdého manifestu z 3. dubna 1420 proti koncilu kostnickému, prohlášení kompaktátů i volby Jiříka za krále, až po smutné okamžiky pohynutí českého zdoru proti panovníkům, kdy viděla nejen popravu Jana Roháče z Dubé, odnětí samosprávy po zlomení odboje šmalkaldského, nýbrž i krvavou hekatombu 21. června 1621. A v nové době opět k ní se soustřeďovaly snahy po samostatnosti státní, třebaž že v posledních letech světové války nedovedly vůdci jejich osobnosti pochopiti, kde je jejich pravé místo, až do 14. listopadu 1918, kdy nový správní sbor s drem Šámallem v čele převzal řízení hlavního města. Konečně osudem bylo jí přáno státi se středem Velké Prahy a tak uskutečnil se dávný program soustřediti v ní hospodářský život všech měst pražských, cíl, který byl sledován již od pol. století XIV., kdy na kratší dobu poprvé splynula v ní správa Starého i Nového města. Tak radnice staroměstská svůj význam stupňovala i důležitostí hospodářskou a o všem tom, vedle podrobného popisu radničních pamětností, dočtete se v této knize, kterou autor jistě pracoval chutí, takže je průvodcem po rozmanitých otázkách městského života našeho. Ča.

Dr. Zđ. V. Tobolka: Počátky dělnického hnutí v Čechách. Ústřední dělnické knihk. a nakl. (A. Svěcený). Praha 1923. Kč 6.—. Autor promlouvá v deseti kapitolách o vzniku dělnického hnutí u nás. Dělnické hnutí sledujeme na poměru tiskařů kartounů se zaměstnavatelstvem. Příznaky dělnické otázky jeví se právě nejlépe na tiskařích kartounů, protože bavlnářský průmysl a barvení kartounů u nás zapustily záhy své. Příznaky dělnické otázky jeví se právě nejlépe na tiskařích kartounů, protože bavlnářský průmysl a barvení kartounů u nás zapustily záhy své kořeny a vyrostly netušenou měrou. — V roce 1763 zřízena první továrna na kartouny, náležející hr. Kinskému, a po ní přicházely hustě další, takže na začátku XIX. stol. má již samotná Praha 14 továren. Tímto velkým rozmachem začíná současně boj zaměstnanců těchto továren se zaměstnavateli, s kapitálem. Dle líčení Tobolkova byly poměry dělnictva velmi zlé: pracovní doba dlouhá, práce nepatrně honorovaná, pracovaly ženy, pracovaly děti, před osmačtyřicátým rokem se nikdo o dělníka k práci trvale neschopného, onemocnělého neb nezaměstnaného ne-

staral. Dělníci proto sami byli nuceni starati se o sebe, organizovati se, ba zřizovati dokonce vlastní fondy, které v jim a jejich rodinám v neštěstí zmírňovaly bídu. Technickým pokrokem a zavedením strojní výroby se nezaměstnanost a utrpení dělnictva zhoršily. Pozdějším zasáhnutím státní authority se poměry trochu zvedly. Naše dělnické hnutí bylo ve svých počátcích trdně neuvědomělé. Dělnictvo nalézalo někde u nedělnických tříd soucit, někde z důvodů politických i trochu podpory, ale trvalého léku nepadal mu nikdo, poněvadž tehdy účinného léku nikdo neznal. — S tak smutnými poměry neshledáváme se jen u továrního dělnictva, nelze svalovat vinu na toho, neb onoho, byla to krutá doba přerodu, doba rozmachu, která přinesla s sebou utrpení, ale také mnoho dobrého, rozvoj, pokrok a úlevu. Vzpomeňme jen obyvatelstva venkovského, které tak dlouho úpělo pod jhem roboty a nevolnictví, obchod a průmysl také prožívá své krise, proti kterým je též velmi těžký a namáhavý boj. Krise jsou jen přechodná stadia, která se během dějinného vývoje vnuňují a zase zapadají, aby přinesly nový prospěch — třeba jen ve formě zkušeností.

E. P—ý.

Dr. Friedrich Hertz: Ist Oesterreich wirtschaftlich lebensfähig?

Wien 1921, Verband österreichischer Banken und Bankiers. Kratší pojednání, jež povstalo v době rozvratu rakouského hospodářského života, snaží se dokázati (proti Stolprovi), že Rakousko je hospodářsky schopné samostatného života, ovšem jen s napětím všech sil. Pro tento směr už mluví sám název vydavatelstva spisu. Autor se pokouší v úvodě argumentovati, že Československo nemá, jak se tvrdívá, 80% bývalého rakouského průmyslu, nýbrž že procentuální podíl českých zemí na býv. rak.-uh. průmyslu je 55.4, Rakouska pak 34.2. Zaměňuje tu ovšem nesprávně české země s Československem a přezírá úsudek odborníků, znějící pro R. Č. S. asi na 70%. Protičeská tendence spisu patrna dále též z tvrzení, že Vídeň byla postavena jen z dolnorakouských peněz. V Dolních Rakousích prý se užilo dříve jen 50% odvedených daní ve prospěch země, ostatku na hospodářsky zaostalé slovanské země. Obyvatelstvo a průmysl Rakouska jsou téměř tak velké jako Čechy. Mimo průmysl má Rakousko velmi živý cizinecký ruch, více než dvakrát větší Čech. K tomu přistupuje jako další podklad samostatnosti státu rozvětvený obchod. Polní hospodářství potřebuje zracionalisování.

K otázce produktivnosti rakouského obyvatelstva podotýká autor, že je to vlastně otázka státních zaměstnanců, poněvadž tři pětiny všech produktivních zaměstnanců jsou ve státních podnicích (v tom ovšem nezvyklé jinde procento žen). Většina jich má zaměstnání manuální. Proto se autovi jeví rakouská otázka sociální převážně otázkou dělnickou. Otázka produktivnosti záleží v tom, není-li zmíněných zaměstnanců mnoho. Přibýlo jich sice po válce jako jinde zavedením osmihodinové pracovní doby, pro zvýšenou poválečnou zločinnost pak mimo to hlavně v oborech soudnictví a sociální péče. K vyřešení této otázky by velice přispělo zrentabilisování státních podniků.

Pasivní obchodní bilanci rakouskou považuje autor také za následek války. Situace není však tak zlá, jak se myslívá, poněvadž statistika nevykazuje na př. velikých zisků z cizineckého ruchu, provozu a j. v. Hospodářská krise byla způsobena z části nedostatkem uhlí a tím vážnoucí průmyslovou výrobou. Třetina býv. rak. uh. průmyslu, již představuje nynější rakouský průmysl, vytvořila v poslední době jen čtvrtinu býv. rak.-uh. průmyslové produkce. Vina na hospodářské krizi Rakouska prý stihá 1. ententu, 2. nesprávnou hospodářskou politiku Rakouska a jí způsobené, 3. celní uzavření sousedních států proti Rakousku. 4. příčinou této katastrofy je pesimistická nálada v zemi a 5. pád marky (související s otázkou reparací), jež strhla s sebou rakouskou korunu.

Autor konstatuje konečně, že v posledních deseti letech před válkou se rakouský průmysl vyvíjel stejným tempem jako průmysl říšskoněmecký a že není příčin, proč by se neměl dále slibně vyvíjeti. Je však třeba důvěry. Rakousko nezachrání podle Hertze zemědělství a přírodní bohatství, nýbrž školené dělnictvo a svobodný obchod, hlavně s cizími státy.

Ač je spis psán zřejmě v zájmu rakouských bank, přece ukazuje několik správných cest k hospodářskému rozkvětu Rakouska a dovozuje, že spojení Rakouska s Německem není nikterak třeba k dosažení hospodářského blahobytu v Rakousku. Gustav Zvěřina.

»**Naše Samospráva**« list „Sdružení činovníků samosprávy republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu« velmi dobře redigovaný seké šéfem drem Bedřichem Bobkem přinesl v posledním dvojčíslu (5.—6.) instruktivní rejstřík věcí týkajících se samosprávy ve sbírce zákonů a nařízení. V.

Nový slovník naučný. Cíle nakladatelství B. Kočího v Praze (Masarykovy nábřeží 14.) přichystalo vydání malého slovníku naučného, který jistě přijde vhod všem, kdož hledají rychlého poučení. Je jistě nutno upozorniti na tento podnik tím spíše, že dávno ohlašovaný »Masarykův Slovník« stále se neuskutečňuje. Připočteme-li k tomu, že nakladatelství Ottovo již dříve oznámilo vydání dodatků ke svému slovníku, máme u nás v programu tři velké obecné encyklopedie, z nichž však jistě a nejdříve vyjde při známé jeho rychlosti publikace Kočího. V.

Kleines Ortsverzeichnis der tschechoslovakischen Republik. Von Prof. Ernst Pfohl. — Gebrüder Stiepel. Reichenberg. 160. 277 + Anhang 76 str. — Stiepelova firma v Liberci velmi čile chrlí potřebné příručky zejména pro právní praxi, a lze jen právem záviděti, že nenašel se dosud nikdo, kdo by nám podobným způsobem posloužil v českém jazyce, ačkoliv je jisto, že náklad takovéto příručky neskytá rizika. Stiepelové mají také znamenitého pořadatele těchto příruček prof. Pfohla, známého editora »Průmyslového Atlasu«, Orientierungslexikonu atd. I nejnovější publikace, v níž nalezneme údaje o politickém okresu, okresním soudě, poloze, počtu obyvatel a nejbližší železniční a poštovní stanici všech místních obcí československých, vyhoví plnou měrou zároveň i s dodatkem přejmenování železničních stanic. Je však radno upozorniti vydavatele, aby přesně dbal nové nomenklatury úřední, zejména pokud jde o německá jména, aby se uživatel příručky její vinou nedostal do konfliktu se zákonem o úředních názvech míst, což by mu asi nebylo právě vítáno. Ča.

V. Gutwirth: Masaryk a studentstvo. Nákl. Bursíka a Kohouta, Praha 1924, str. 89. Kniha obsahuje pečlivě vybraná místa z Masarykových spisů a článků, v nichž jsou obsaženy jeho názory na studentstvo a jeho úkoly. Jest vylíčen také vnější poměr a styky Masarykovy se studenty, ale otázka, jaký měl Masaryk myšlenkový vliv na české studentstvo, tu není dostatečně probrána. J. B.

Družstevní práce (Praha VII., Skuherského ul. 30) jest název družstevního podniku knižního, který se u nás před dvěma léty ustavil. Přesným plněním svého programu vzrostl ve veliký podnik jedinečný svého druhu v Evropě, který sklídl nyní značné úspěchy na Mezinárodní družstevní výstavě v Gentu. K celému dnešnímu nákladu přiuženy jsou prospekty vydavatelstva, které naší právnické veřejnosti doporučujeme k úvaze. Seriosní práce vydavatelstva doporučuje se sama.

2

Toto číslo vyšlo 1. října 1924.

Nákladem S. Č. P. »Všehrd« v Praze. Redaktor dr. František Čáda.
Tiskl B. Stýblo v Praze, Václavské nám. 28.